

Jaroslav Sadílek

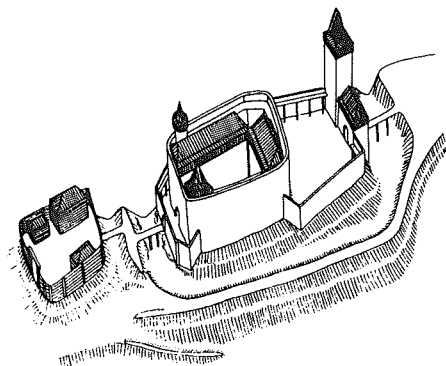
Dva pohledy na kresebné rekonstrukce hradů jižní Moravy

Kresebná rekonstrukce jako způsob vyjádření stavební podoby středověkého feudálního sídla není metodou příliš starou. Dosud byla hojněji užívána při výzkumu architektury panského sídla pouze v Čechách (např. Hejna 1961, 23, 25, 27), kde jí také byla věnována hlubší pozornost (Chotěbor 1987). Na Moravě byla kresebná a modelová rekonstrukce použita při presentaci výsledků výzkumu na zaniklé vsi Mstěnice u Hrotovic (Nekuda 1985, 171-76; 1994, 249; viz také příspěvek Z. Špičáka v tomto sborníku). Teprve v posledních letech je rekonstrukcí využíváno častěji (např. Unger 1994, 19, 30, 42; Plaček 1996). V tomto příspěvku bych se chtěl stručně zmínit o dvou možných variantách grafické rekonstrukce.

Jako zkoumaný objekt jsem si vybral dvě hradní zříceniny, situované na koncích hlubokého kaňonu řeky Loučky na východním okraji Českomoravské vrchoviny. Jde o hrady Mitrov a Loučka. K rekonstrukci každého z nich bylo přístupováno odlišným způsobem, který byl dán účelem té které rekonstrukce.

Hrad Mitrov, založený rodem erbu Křídla na počátku 14. století, byl situován na úzké šíři nízké plochy ostrožny ve výrazném meandru řeky Loučky. Jeho původní podoba představovala jednoduchý plášťový hrad s trojprostorovým palácem a zřejmě věžovitou stavbou poblíž vstupu, který ovšem mohl být umístěn v tomto objektu. Hospodářské území zde tvořilo nejspíše dřevohlinité předhradí, umístěné na ploše jižně od jádra. Obě části odděloval ve skále vylámaný příkop, který obklopoval jádro také na severu a západě. Přístup zde vedl pravděpodobně od jihu. K výrazné přestavbě hradu došlo po polovině 14. století, kdy získal mitrovské panství markrabě Jan Jindřich. Tehdy byla zástavba jádra rozšířena o další, dvouprostorovou budovu a jádro na třech stranách obklopeno parkánem, který se na severu rozšiřoval v jakýsi příhrádek, doplněný později ještě předbraním a na počátku 15. století hranolovou věží, chránící vstup. Zároveň s přestavbou došlo ke změně komunikačního schématu, nový přístup byl veden po širokém valu na východě, do předhradí vstupoval od severu a pokračoval úzkým parkánem západně od jádra, do nějž vcházel původní jižní branou. Po připojení k pernštejskému dominiu po polovině 15. století hrad zaniká.

Grafická rekonstrukce hradu Mitrova je jakýmsi shrnutím poznatků, získaných při podrobnějším povrchovém průzkumu lokality, prováděným autorem tohoto příspěvku v roce 1995. Nelze v jeho případě hovořit o spolehlivém zachycení podoby hradu na konci 15. století (obr. 1). Přesnější zhodnocení by vyžadovalo důkladnější archeologický

Obr. 1 - Rekonstrukce konečné stavební fáze hradu Mitrova v nadhledové axonometrii

výzkum. Vzhledem ke skutečnosti, že se jádro hradu zachovalo pouze v podobě nízkých valovitých útvarů, ukryvajících základové zdivo, jediným nadzemním zbytkem je zaklenutá schodišťová šíje, vedoucí do sklepních prostor staršího paláce, představuje kresebná rekonstrukce pouze jednu z mnoha variant architektonické podoby hradu Mitrova. Jak se názory různých badatelů mohou lišit, dokládá v tomto případě názorně rekonstrukce M. Plačka (1996, 241), přičemž nelze za těchto okolností spolehlivě říci, která z podob se více přibližuje skutečnosti. Rozdíly v obou kresbách jsou patrné především v různém pohledu na stavební vývoj objektu, liší se také přístupovou komunikací a výškou jednotlivých staveb.

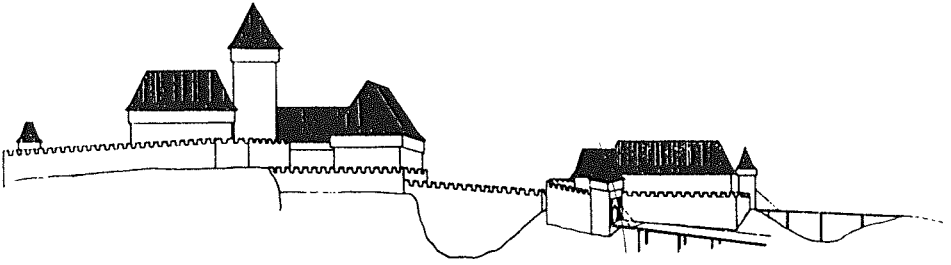
Druhým zkoumaným objektem je hrad Loučka, založený na západním konci táhlého horského hřbetu nad Dolními Loučkami, nedaleko od ústí stejnojmenné řeky do Svatky. Charakter terénu předurčil dispozici hradu, postaveného rodem z Deblína po polovině 13. století. V čele hradního jádra byl umístěn válcový bergfrit, chránící svou hmotou menší palác. Protože na lokalitě nebyl dosud proveden podrobnější průzkum, nelze zatím přesně stanovit vývoj jednotlivých dílů rozsáhlého hradu. Lze se pouze domnívat, že již od počátku obklopoval jádro ze severu a východu širší parkán, který byl součástí přístupové komunikace a do nějž byly vestavěny budovy zřejmě hospodářského charakteru. Od předhradí byl tento celek oddělen širokým příkopem, uzavřeným na obou koncích příčnými zdmi. Lichoběžníkové předhradí s hospodářskými budovami na protilehlých stranách bylo přístupno koridorem při jižní dochované hradební zdi. Komunikace zde byla zpočátku vedena prvním šíjovým příkopem, později po mostě přes tento příkop. Ke ztížení přístupu došlo zřejmě v období husitských válek, krátce po nich, v druhé polovině 15. století hrad zaniká.

Rekonstrukce hradu Loučky není řešena v nadhledové axonometrii, jako u předešlého objektu, ale v pohledu z boku. Jejím účelem totiž není shrnout graficky informace získané výzkumem, kresba tohoto hradu je pouze studií objektu před započtím vlastního průzkumu (obr. 2). Úkolem rekonstrukce bylo zejména vyhodnotit polohu a vzájemný vztah jednotlivých částí hradního komplexu. Protože tedy znalost terénu zde není taková, jako u hradu Mitrova, bylo k vyhotovení rekonstrukce použito podrobného výškopisného a polohopisného zaměření areálu, provedeného v roce 1995 ing. J. Pospíšilem (obr. 3).

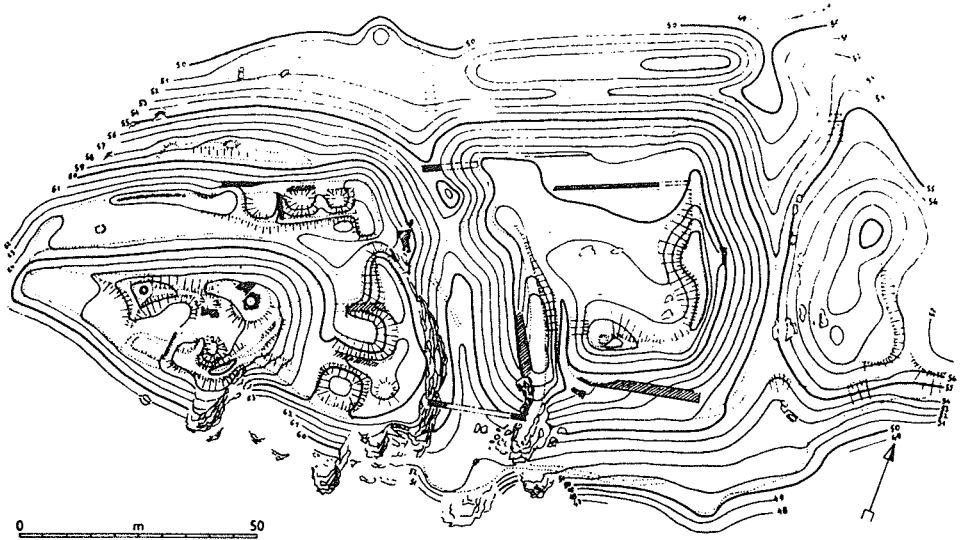
Kresebných rekonstrukcí středověkých feudálních sídel je tedy možno využívat nejen jako závěrečné shrnutí všech poznatků, zjištěných výzkumem nebo povrchoвым průzkumem, ale také na samém počátku nebo v průběhu průzkumu, kdy slouží k objasnění určité problematiky, např. vzájemných vztahů jednotlivých objektů hradu nebo dílů dispozice. K tomuto účelu lze využít několika různých způsobů rekonstrukce, nadhledová axonometrie zpřehlední polohu jednotlivých staveb, boční pohled jejich vzájemný výškový vztah. Posledně uvedená metoda lépe ukáže také dominantnost zkoumaného objektu v krajině, vzhledem ke směru pohledu představuje totiž přirozenější obraz hradu v době jeho existence.

Literatura:

- Hejna, A., 1961: České tvrze, Praha.
 Chotěbor, P., 1987: K problematice kresebných rekonstrukcí stavební podoby středověkých staveb, AH 12, 321-329.
 Nekuda, R., 1994: Rekonstrukce stavební podoby středověké vesnice a budování skanzenu, VVM XLV I/3, 248-253.
 Nekuda, V., 1985: Mstěnice, zaniklá středověká ves. Hrádek - tvrz - dvůr - předsunutá opevnění, Brno.
 Plaček, M., 1996: Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku, Praha.
 Unger, J., 1994: Kovalov. Šlechtické sídlo z 13. století na jižní Moravě, Brno.

Obr. 2 – Rekonstrukce stavební podoby hradu Loučky v 2. polovině 15. století. Pohled od jihu.

Obr. 3 - Vrstevnicový plán hradu Loučky podle J. Pospíšila